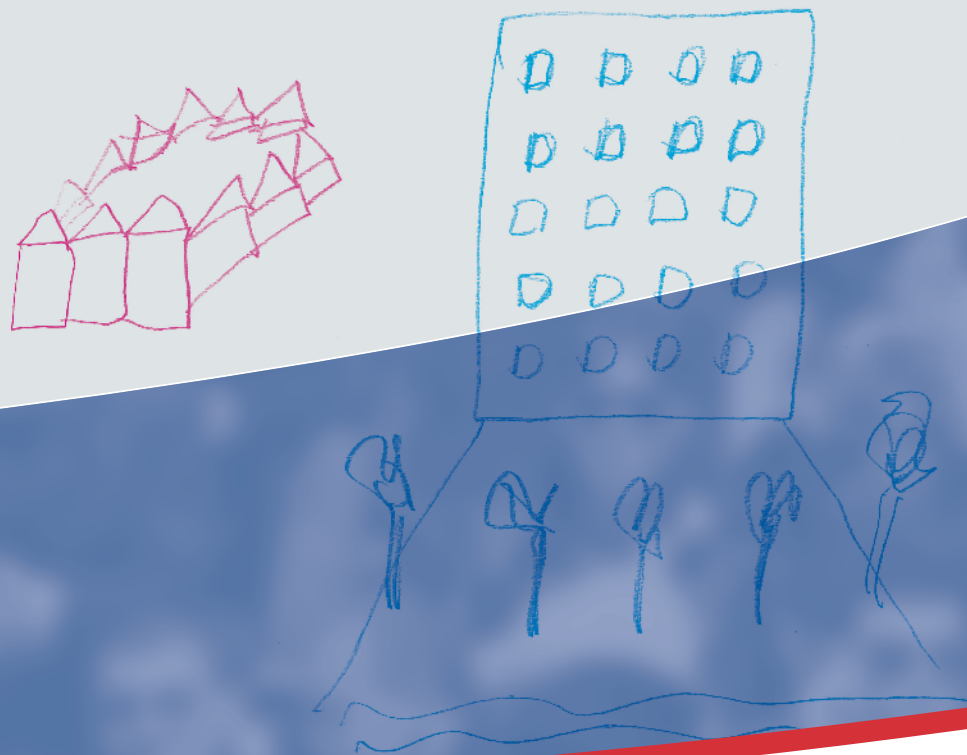

Maatwerk in wonen

VERKENNING VAN DE AARD EN DE OMVANG VAN ZELFSTANDIGE
WOONWENSEN VAN MENSEN MET EEN BEPERKING

Marian van der Klein
Lineke van Hal

Maatwerk in wonen

VERKENNING VAN DE AARD EN DE OMVANG VAN ZELFSTANDIGE
WOONWENSEN VAN MENSEN MET EEN BEPERKING

Marian van der Klein
Lineke van Hal

Met medewerking van
Marlinda van der Hoff
Bas Tierolf
Tineke Meulenkamp

Utrecht, november 2019

Managementsamenvatting

Maatwerk in wonen

Het Verwey-Jonker Instituut deed in opdracht van de ministeries van BZK en VWS onderzoek naar de woonwensen en de woonsituatie van mensen met een beperking in Nederland. Dit onderzoek heeft tot doel om organisaties die verantwoordelijk zijn voor het beleid en de praktijk van het zelfstandig wonen met beperkingen, op de hoogte te stellen van de aard en de omvang van woonproblematiek van chronisch zieken en mensen met een beperking. Deze organisaties en belangenorganisaties van mensen met een beperking willen goed geïnformeerd met elkaar in gesprek. Afhankelijk van de definitie wonen er in Nederland 1,35 tot 5,2 miljoen mensen (15-75 jaar – bron: VTV-2018) die in het dagelijks leven last hebben van belemmeringen vanwege een chronische ziekte, een psychische aandoening, een verstandelijke-, zintuiglijke- of lichamelijke beperking.¹ Lang niet al deze mensen hebben een probleem als het gaat om wonen. Deze verkenning biedt met feiten en cijfers over groepen die wel en geen problemen ervaren in het kader van wonen met een beperking de basis voor het gesprek over de praktijk en de mogelijkheid om goed geïnformeerd beleid te maken.

Het onderzoek bestond uit een literatuurverkenning, vier focusgroepen met (28) ervaringsdeskundigen, een expertmeeting en een steekproefanalyse van meer dan 5000 respondenten met (zelf gerapporteerde) aandoeningen en beperkingen, die belemmeringen ervaren in het dagelijks leven (eveneens zelf gerapporteerd). Jongvolwassenen van 15 tot 30 jaar vormden een speciale aandachtsgroep in dit onderzoek. Dit rapport geeft op landelijk niveau een beeld van de woonbehoeften, woonvraag en knelpunten van mensen met een aandoening of beperking die naar eigen zeggen belemmert. Ook hebben we wat betreft woonbehoeften, woonvraag en knelpunten onderscheid kunnen

maken in mate van stedelijkheid: de G4, de G40 en een plattelandscase.² In vijf paragrafen geven we hieronder antwoord op de onderzoeksvragen.

1. Welke behoeften hebben mensen met een beperking in Nederland als het gaat om zelfstandig wonen?

Uit de literatuur blijkt dat mensen met een beperking het liefst zo zelfstandig mogelijk wonen in een gewone woonwijk in een woning die past. Uit de steekproefanalyse en de focusgroepen blijkt dat er sprake is van een grote variatie binnen de groep mensen met een beperking wat betreft hun behoeften, hun ideale woonvorm, of de aanpassingen, professionele zorg en aandacht die zij nodig hebben om zelfstandig te kunnen wonen. De woonbehoeften variëren naar type beperking en leeftijd, maar variëren ook *binnen* de verschillende groepen in hoge mate. Dé woonbehoefte of dé woonwens van dé mens met beperkingen bestaat niet. Wie het zelfstandig wonen van mensen met beperkingen wil faciliteren, zal dat (steeds opnieuw) op maat moeten doen. Met oog en oor voor collectieve patronen, maar vooral voor individuele behoeften. Uit de focusgroepen blijkt dat een belangrijk punt waarop de individuele behoeften per persoon uiteen kunnen lopen, de wens is om met mensen met een soortgelijke beperking te wonen versus de wens om met zoveel mogelijke verschillende mensen (gezond en ongezond, met en zonder beperkingen door elkaar) te wonen.

Dit onderzoek onderbouwt en bevestigt patronen die al in eerdere publicaties over de thematiek aan het licht kwamen; daarnaast komen er nieuwe inzichten uit. Samenvattend kunnen we zeggen dat uit de steekproef blijkt dat betaalbaarheid van woonruimte,

¹ Bij de minimale inschatting van de omvang van de groep gaan we hier uit van 1,35 miljoen mensen die zich – volgens VTV-2018 – beperkt en ongezond voelen in Nederland. 1% in onze steekproef staat dan voor 13.500 mensen in Nederland. De maximale inschatting is op basis van de 6,3 miljoen mensen tussen de 15-75 jaar in Nederland die volgens VTV-2018 minimaal één aandoening heeft. 83% van deze groep geeft in de screeningvragen voor onze steekproef aan zich door de aandoening belemmerd te voelen in het dagelijks leven: 1% in onze steekproef staat in de maximale schatting daarmee voor 52.290 mensen in Nederland. De minimale en de maximale schatting verhoudt zich als 1:4.

² Op basis van dit onderzoek kunnen we geen uitspraken doen over de woonbehoeften, woonvraag en knelpunten op lokaal niveau. In hoofdstuk 6 is wel een sleutel opgenomen waarmee gemeenten de omvang van de vraag en de behoeften op lokaal niveau kunnen inschatten.

sociale contacten in de buurt, de benodigde woningaanpassingen, zorgondersteuning en zelfstandigheid bij het wonen belangrijke thema's zijn voor de doelgroep:

- Tegen de 6% van de steekproef in dit onderzoek geeft aan dat hij/zij te duur woont, in de G4 en de G40 zeggen mensen dat vaker dan op het platteland. Mensen met een ziekte, aandoening of beperking geven aan dat *betaalbare zelfstandige woonruimte belangrijk* voor hen is. Uit eerder onderzoek blijkt dat mensen met een beperking die belemmeringen ervaren vaker een lager inkomen hebben dan mensen zonder beperkingen. Dit kan van invloed zijn op hun mogelijkheden om voor hen betaalbare woonruimte te vinden.
- Mensen met een beperking vinden het *belangrijk om woonruimte te hebben met sociale contacten in de buurt*. 5% in de steekproef heeft nu naar eigen zeggen gebrek aan sociale contacten in de buurt.
- Ongeveer 16% van de deelnemers aan de steekproef in dit onderzoek woont momenteel met (een combinatie van) *woningaanpassingen, zorgondersteuning en/of woonbegeleiding* aan huis. Naar schatting gaat het in Nederland dan om minimaal 216.000 en maximaal 838.600 mensen. De aanpassingen, zorgondersteuning en/of woonbegeleiding dienen volgens de deelnemers aan de focusgroepen in voldoende mate en op maat aanwezig zijn, anders komt de zelfstandigheid van het wonen in de knel. Tegen de 5% van de totale steekproef in dit onderzoek geeft aan nog *meer of andere* zorg, begeleiding of aanpassingen in de woning nodig te hebben, dan nu beschikbaar is. De groepen die dat het vaakste zeggen zijn mensen met een lichamelijke of een verstandelijke beperking.
- In eerdere publicaties wordt de behoefte aan *eigen regie* genoemd: eigen regie in verband met bijvoorbeeld de inrichting van de woning of de vrije keuze voor huisgenoten. Ervaringsdeskundigen geven tijdens de focusgroepen in dit onderzoek aan dat het gevoel van eigen regie mede wordt bepaald door de mate van ervaren

zelfstandigheid, de mate van respect die ervaren wordt in de zorg en begeleiding en de mate waarin vraaggerichte ondersteuning aan huis mogelijk is. De *behoefte aan zelfstandige of zelfstandiger woonruimte* die in de steekproef leeft, heeft te maken met een behoefte aan minder aanbod gestuurde woonvormen. Er is behoefte aan zorg op afroep, en vraaggerichte coaching en begeleiding. Nu is de zorgondersteuning en woonbegeleiding vaak aanbod gestuurd en zitten mensen met een beperking soms te wachten, tot het aanbod hun kant uitkomt.

Mensen met een beperking hebben behoefte aan een veilige buurt. Volgens de literatuur hebben bijna alle verschillende typen beperkingen (lichamelijk, psychisch, verstandelijk) een meer dan gemiddelde behoefte aan een veilige buurt, terwijl zij juist vaak in als onveilige (ervaren) buurten wonen. In de steekproef in dit onderzoek zegt 3,5% van de deelnemers zich onveilig te voelen in de buurt. Mensen met psychische problemen en/of een verstandelijke beperking hebben er vaker last van. Ervaringsdeskundigen geven in de focusgroepen aan dat woonruimte en woonomgeving in het kader van veiligheid beiden belangrijk zijn.

Patronen in de huidige woonsituatie van mensen met een beperking (op basis van het steekproefonderzoek)

- Meer dan driekwart (78%) van de deelnemers aan de steekproef zegt tevreden te zijn over de huidige woonsituatie. Meer dan de helft van de deelnemers aan de steekproef (53%) geeft aan niet naar andere woonruimte gekeken te hebben de afgelopen twee jaar omdat hij/zij *goed woont*.
- De meeste mensen met een aandoening of beperking die hen belemmert in het dagelijks leven, wonen in huurhuizen. Van de deelnemers aan de steekproef woont circa 60% in huur- 40% in koopwoningen.
- De meeste mensen met een aandoening of beperking die hen belemmert in het dagelijks leven, wonen in een tweepersoonshuishoudens zonder kinderen (met een

partner, vriend of huisgenoot; circa 40% van de steekproef). In de groep mensen met een psychische aandoening en/of een lichamelijke beperking woont relatief een groot deel alleen: het gaat dan om meer dan 30% van deze respondenten. Mensen met een verstandelijke beperking wonen relatief vaak bij hun ouders (meer dan 36%) in de steekproef. Dat komt vaak overeen met hun wens. De individuele behoeften van mensen met een beperking hangen vanzelfsprekend samen met de woonvorm waarin zij leven.

2. Wat is de omvang van de vraag naar zelfstandige woonruimte met aanpassingen, zorgondersteuning en woonbegeleiding of combinaties daarvan, in Nederland?

Op basis van de steekproef en data van het RIVM (VTV-2018) over mensen met een aandoening of beperking die belemmert, kunnen we een minimale en een maximale inschatting geven van de omvang van de vraag naar zelfstandige woonruimte met aanpassingen, zorgondersteuning en woonbegeleiding of combinaties daarvan.³

Nu geen professionele hulp of aanpassingen

- *Het merendeel van de deelnemers aan de steekproef (meer dan 70%) geeft aan géén woningaanpassingen, zorg, hulp of begeleiding bij het wonen nodig te hebben.*
- *Tegen de 8% van de steekproef zegt wél professionele hulp aan huis (zorg of begeleiding) of woningaanpassingen nodig te hebben om zelfstandig te kunnen wonen, maar die momenteel nog niet te ontvangen. Naar schatting gaat het in Nederland minimaal om 108.000 en maximaal om 418.300 mensen met een beperking wiens behoefte aan woningaanpassingen, zorg en/of begeleiding aan huis nog niet vervuld zijn.*

- *In de categorie mensen met beperkingen die ernstige belemmeringen ervaart in het dagelijks leven (12,4% van de steekproef) is het percentage dat nu geen professionele hulp of woningaanpassingen heeft maar daar wel behoefte aan heeft, hoger: 17% van deze groep rapporteert deze behoefte (=2,1% van de totale steekproef, zie figuur 5). Naar schatting gaat het hier om minimaal 28.000 en maximaal circa 109.800.*

Behoeftte aan meer of andere hulp, zorg, begeleiding of woningaanpassingen als reden voor ontevredenheid

- Een klein percentage van de deelnemers aan de steekproef (4%) geeft als reden voor woon-ontevredenheid dat er *meer of andere* woon-zorgarrangementen nodig zijn dan ze nu krijgen. Dit gaat naar schatting om minimaal 54.000 en maximaal 209.150 mensen in Nederland.
- Bij ongeveer de helft van dat kleine percentage deelnemers gaat het om *meer of andere woningaanpassingen*: 2% van de steekproef wacht daar op. Naar schatting gaat het dan om minimaal 27.000 en maximaal 104.600 mensen in Nederland.
- In de focusgroepen met ervaringsdeskundigen zijn de volgende concrete wensen genoemd wat betreft de benodigde aanpassingen in de woning en de woonomgeving:
 - Betere geluidsisolatie van de woningen; ervaringsdeskundigen met alle typen beperkingen en leeftijden geven aan dit belangrijk te vinden; mensen met een beperking zijn – zo blijkt uit de literatuur en de focusgroepen – vaker in huis dan mensen zonder beperkingen.
 - Een rustige woonomgeving: prikkelarm of prikkelvrije woonruimte en buurt; dat wil zeggen zo min mogelijk onrust of overlast van burens, verkeer, en vliegtuigen; vooral ervaringsdeskundigen met psychische aandoeningen en verstandelijke beperkingen geven aan dat dit van belang is.

³ Bij de minimale inschatting van de omvang van groepen gaan we uit van 1,35 miljoen mensen die zich – volgens VTV-2018 – beperkt en ongezond voelen in Nederland (1%=1350 mensen). De maximale inschatting doen we op basis van de 5,2 miljoen mensen die minimaal één chronische aandoening hebben en zich daardoor belemmerd voelen in het dagelijks leven (83% van de 6,3 miljoen mensen tussen de 15 en de 75 jaar in Nederland – steekproefpercentage in dit onderzoek en VTV-2018: 1%= 52.290). De minimale en de maximale schatting verhouding zich als 1 : 4.

- Drempelvrij en rolstoelvriendelijk bouwen en inrichten van woningen en openbare ruimte; met name aan de orde voor mensen met lichamelijke beperkingen.
- De inzet van meer technologie op maat van de mensen met (zintuiglijke of lichamelijke) beperking.
- Verstelbare ruimtes binnen de woning in verband met de behoefte aan soms kleine, soms grotere leefruimte; vooral van belang bij mensen met psychische aandoeningen.
- Verblijfsruimte voor mantelzorgers en professionals aan huis zodat zorg en begeleiding op afroep mogelijk worden.
- Groen en OV in de buurt van de woning; voor mensen met alle typen beperkingen aan de orde, zodat meedoen met de samenleving (beter) mogelijk wordt.

De groep mensen die een intensieve combinatie van zorg én begeleiding én woningaanpassingen nodig heeft bij het zelfstandig wonen, vormt 0,6 % van de steekproef. Dit percentage komt uit het antwoord op de vraag naar het huidige gebruik van woonzorgarrangementen.

3. Welke knelpunten ervaren mensen met een beperking in het aanbod als het gaat om de mogelijkheid om zelfstandig te wonen?

Volgens de literatuur en de deelnemers aan de focusgroepen hebben mensen die belemmerd worden door een ziekte, een psychische aandoening of een beperking moeite om passende woonruimte te vinden. Deelnemers aan de steekproef in dit onderzoek geven aan dat zij -bij een eventuele zoektocht -een *tekort aan geschikte of betaalbare woningen verwachten in het lokale aanbod*. Met name deelnemers in de G4 verwachten ze dat. In de G4 is de betaalbaarheid en beschikbaarheid van woningen in algemeen zin een groter probleem dan elders. Maar uit de literatuur blijkt dat mensen met beperkingen vaker te maken hebben met een lager inkomen en er zijn voor hen minder woningen geschikt

(NIVEL, 2013, Van der Veer et al.; Vilans, 2013, Schuurman et al.; en <https://iederin.nl/themas/geldzaken/>).

De deelnemers aan de steekproef en aan de focusgroepen verwachten samenvattend de volgende knelpunten:

- Een te gering woningaanbod op de lokale woningmarkt in het algemeen (45%) in de steekproef.
- De wachtlijst voor aangepaste woningen: 11% in de steekproef.
- Te hoge koop- en huurprijzen: respectievelijk 6 en 8% in de steekproef.
- De onveiligheid van de buurten waarin passende woonruimte ligt: 5% in de steekproef
- Het gebrek aan mantelzorgwoningen, aanleunwoningen, kangoeroewoningen en cetera.

De verschillen in mate van stedelijkheid zijn bij dit vraagstuk met name relevant bij het knelpunt koop- en huurprijzen en 'onveilige buurten'.

Zoeken naar passende woonruimte

- Tegen de 9% in de steekproef geeft aan *geen tijd of energie gehad te hebben om woonruimte te zoeken de afgelopen twee jaar*. Dat is een bevinding waar in beleid en praktijk rekening mee gehouden dient te worden. Jongeren hebben daar nog meer last van dan volwassenen: 12% van de jongvolwassenen van 15-30 jaar rapporteert gebrek aan energie en tijd in de steekproef. En bij mensen met een zintuiglijke of verstandelijke beperking liggen de percentages ook hoger: respectievelijk 12% en 16%.
- Gemiddeld 20% van de totale steekproef verwacht dat het vinden van nieuwe passende woonruimte zeer moeilijk tot onmogelijk zal zijn. Bij mensen die ernstige belemmeringen ervaren denkt 30% dat.

Een aantal mensen met een beperking staat niet ingeschreven bij woningnet, een make-laar of een woningbouwvereniging (3,5% van de deelnemers aan de steekproef). In de focusgroepen lichten ervaringsdeskundigen toe dat dat ook eigenlijk niet zoveel zin heeft, gezien de organisatie van het huidige aanbod. Men kan bij woningnet en dergelijke zelden aangeven wat men precies zoekt. Bovendien zijn er weinig aanbieders die voldoende kennis hebben van wat er nodig is voor specifieke beperkingen. Nu zijn alleen de ouderenwoningen en de Fokuswoningen herkenbaar in het aanbod en soms staat er bij of een woning goed geïsoleerd is voor geluid en dergelijke. Ervaringsdeskundigen geven aan dat zij zoeken naar passende woonruimte met hulp van naasten, vrienden of een cliëntondersteuner. Samen kunnen ze dan opletten of de woning en de woonomgeving passen bij de toekomstige bewoner. Een betere, gerichtere digitale aanbieding van de woningen zou een uitkomst zijn: *“Laten ze een aparte site voor vraag en aanbod maken waar we goed kunnen zoeken op dingen die voor ons belangrijk zijn.”*

4. Welke rol spelen achtergrondkenmerken als inkomen, leeftijd, samenstelling van het huishouden, beschikbaarheid van mantelzorg en eigen woningbezit bij deze knelpunten en de formulering van de behoeften?

Achtergrondkenmerken als inkomen, leeftijd, samenstelling van het huishouden, beschikbaarheid van mantelzorg en eigen woningbezit spelen een rol bij het type knelpunten dat men ervaart en de behoeften die men heeft in het kader van wonen. Zoveel is wel duidelijk. Maar het is op basis van dit onderzoek *niet precies te achterhalen welke rol*. En bovendien is in elke individuele situatie de rol per achtergrondkenmerk verschillend. In deze paragraaf vatten we samen wat we weten over de achtergrondkenmerken in relatie tot de woonbehoeften van mensen met een aandoening of beperking die belemmert.

Uit literatuur blijkt dat mensen met een beperking die belemmeringen ervaren vaker een lager inkomen hebben. Uit de steekproef blijkt dat deze groep vaker huurt dan koopt.

Ervaringsdeskundigen in de focusgroepen lichten toe dat hun inkomen ontoereikend is om een woning te (kunnen) kopen. Ook de samenstelling van het huishouden is in dit verband aan de orde. De literatuur en ervaringsdeskundigen uit de focusgroepen stellen dat mensen met beperkingen die alleen wonen vaak minder geld hebben; en ze zijn vaak eerder afhankelijk van professionele zorg en begeleiding bij het wonen dan mensen die met anderen in een huis wonen.

De beschikbaarheid van mantelzorg komt in de literatuur minder vaak aan de orde dan de inkomenssituatie van mensen met beperkingen. *Over de rol van mantelzorg bij woonwensen en woongedrag van mensen met een aandoening of beperking die belemmert is meer onderzoek nodig*. Op basis van dit onderzoek kunnen we daar onvoldoende over concluderen. Opvallend is wel dat tegen de 4% van de totale steekproef (naar ruime schatting 209.150 mensen in Nederland; naar minimale schatting 54.000 mensen) in dit onderzoek alleen gebruik maakt van vrijwillige hulp en/of mantelzorg. Bij de kleinere groep van mensen die ernstige belemmeringen ervaren (12,4% in de totale steekproef) zegt 8% van deze groep alleen afhankelijk te zijn van vrijwillige hulp of mantelzorg. Dat legt volgens de literatuur en de deelnemers aan de focusgroepen druk op de mantelzorgers en vrijwilligers in kwestie.

Het achtergrondkenmerk leeftijd hebben we in de steekproef uitgebreid kunnen onderzoeken. Leeftijd is van belang voor de woonsituatie, de woontevredenheid, de woonbehoeften en de knelpunten die mensen met een beperking ervaren. Hoe ouder hoe tevredener over de woonsituatie bijvoorbeeld. Ander onderzoek laat zien dat deze bevinding geldt voor mensen met en zonder beperkingen.

5. Wat zijn de woonbehoeften van jongvolwassenen van 15-30 jaar?

Over de groep jongvolwassenen met een beperking, van 15 tot 30 jaar, was tot op heden nog weinig bekend. Uit dit onderzoek blijkt het volgende over hun huidige woonsituatie:

- 41% van de jongeren met een beperking woont nog bij hun ouders in; naar schatting gaat het hier om minimaal 110.700 en maximaal 307.500 jongeren die in het dagelijks leven last hebben van een chronische ziekte, een psychische aandoening of een beperking.⁴ Dat zij thuis bij hun ouders wonen, is soms hun uitdrukkelijke wens, soms een kwestie van levensfase, maar soms ook van beschikbare financiën volgens de deelnemers aan de focusgroepen en de expertmeeting.
- Meer dan een kwart van de jongeren uit de steekproef is niet tevreden met hun huidige woonsituatie; 12% van de jongeren (32.400 tot 90.000 jongeren naar schatting in Nederland) is ontevreden met hun huidige woonsituatie omdat ze zelfstandig(er) willen wonen. Het gaat hier in gelijke mate om jongeren die nog bij hun ouders thuis wonen en om andere jongeren.
- Jongeren voelen zich vaker onveilig in de buurt dan de groep in de totale steekproef. Ook de ouders van de jongeren met een beperking maken zich zorgen om de veiligheid van de buurt waarin hun kinderen wonen (focusgroepen).
- De jongeren (steekproef en focusgroepen) en de ouders van de jongeren in kwestie (focusgroepen) refereren vaker dan oudere ervaringsdeskundigen aan het belang van sociale contacten in de buurt en meedoen in de samenleving. Jongeren tussen de 15 en de 30 jaar zijn in de opbouwfase van hun leven: netwerk, carrière en vriendschappen zouden idealiter in opbouw moeten zijn in deze levensfase. Daar zou meer aandacht voor moeten zijn vinden de ervaringsdeskundigen (jongeren en ouders).

- In de woonidealen die ouders en jongvolwassenen in de focusgroepen tekenden zijn, behalve woningaanpassingen en zorg en begeleiding op afroep, menigmaal ook ruimtes voor dagbesteding, werk, vrijwilligerswerk en vrijetijdsbesteding op het terrein gecreëerd. Zoveel mogelijk in de buurt, dan hoeven ouders, of mensen die via het PGB worden ingehuurd niet zo ver te reizen om de jongeren een zo gewoon mogelijk leven te geven: een schuurtje voor de fietsen, groen in de buurt, een piano en een TV in de woonkamer, een horecagelegenheid om in te werken.
- De knelpunten en woonbehoeften die de totale steekproef in dit onderzoek rapporteert gelden ook voor jongeren tussen de 15 en de 30 jaar. Sommige knelpunten zijn bij de jongeren vaker aan de orde dan in het totaal, zo blijkt uit de steekproef en de focusgroepen met ervaringsdeskundigen in dit onderzoek. Te denken valt aan het gebrek aan tijd en energie om een woning te zoeken, de behoefte aan een zelfstandige(re) woning, de mate waarin te hoge woonkosten en financiën een rol spelen. Wat betreft dat laatste hebben experts en ervaringsdeskundigen de behoefte aan financiële mantelzorg bij jongeren genoemd.

Nu geen professionele hulp of aanpassingen ter beschikking maar wel nodig

- Tegen de 6,5% van de steekproefjongeren zegt wel professionele hulp aan huis (zorg of begeleiding) of woningaanpassingen nodig te hebben, maar die op dit moment nog niet te krijgen. Naar schatting gaat het in Nederland om minimaal 17.600 en maximaal 48.800 jongvolwassenen met een beperking wiens behoeften aan woningaanpassingen, zorg en begeleiding aan huis nog niet vervuld zijn.
- 1,2% van de steekproefjongeren heeft *meer of andere woningaanpassingen* nodig (minimaal circa 3200 en maximaal circa 9.000 jongeren in Nederland); 1,1% van de steekproefjongeren heeft *meer of andere zorgondersteuning* nodig (tussen de 3.000 en de 8.200 jongeren met een beperking) in Nederland; en 0,7% van de steekproefjongeren heeft *meer of andere begeleiding* nodig.)

⁴ We kunnen ook voor de jongeren met beperkingen en belemmering een minimale en een maximale inschatting maken van de omvang van bepaalde groepen met bepaalde behoeften en knelpunten. Dat doen we hier op basis van CBS cijfers over 2015 (circa 3 miljoen jongeren tussen de 15 en de 30 jaar in Nederland) in combinatie met de informatie uit het onderzoek van Van Hal et al. (2019). Van Hal stelt dat 1 op de 4 jongeren in Nederland (0-25 jaar) een chronische aandoening heeft; en dat (36%) van de jongvolwassenen met een chronische aandoening tussen de 18 en 25 jaar (een vergelijkbare leeftijdsgroep met 15-30 jaar) zich vaak of altijd belemmerd voelt door hun gezondheid. De maximale inschatting van de omvang van de groepen jongeren in deze paragraaf baseert zich derhalve op een kwart van 3 miljoen: 750.000; De minimale schatting baseert zich op de 36% van 750.000 jongeren met een aandoening die zich vaak of altijd belemmerd voelt: 270.000. 1% van de (1100) steekproefjongeren staat in deze tekst voor maximaal 7500 en minimaal 2700 jongeren in Nederland.

- Ervaringsdeskundigen in de focusgroepen zeggen dat het moeilijk is om een woonvariant op maat te vinden voor de groep tussen de 15 en de 30 jaar. Zeker voor jongeren met meer beperkingen en matige of ernstige belemmeringen. Er is gebrek aan plaatsen waar men als jongere zelfstandig kan wonen met de nodige aanpassing, begeleiding of zorg. Daarom nemen ouders al dan niet gesteund door de PGB-constructie zelf initiatieven om woonvormen op te zetten. Er is nader onderzoek nodig naar de mate waarin deze initiatieven aan de vraag voldoen en naar de succes- en faalfactoren bij het opzetten van deze woonvarianten. Het lukt lang niet altijd om de idealen verwezenlijkt te krijgen.

Tot slot

Dit onderzoek laat zien wat de omvang en de gemene delers van woonbehoeften,-vragen en -knelpunten van mensen met een beperking in Nederland zijn. Het onderzoek brengt in kaart hoe groot de groepen zijn die problemen ervaren op het gebied van wonen en welke problemen dat dan zijn in het kader van zelfstandig wonen. Het brengt enerzijds patronen in beeld die het individuele overstijgen, én illustreert anderzijds de noodzaak tot maatwerk. De collectieve patronen en de verschillen daarbinnen dienen als aanknopingspunten voor beleid dat zowel rekening houdt met wat collectief belangrijk gevonden wordt, als ruimte biedt voor individuele behoeften.

Colofon

Opdrachtgever	UBR HIS
Auteurs	Dr. M. van der Klein Dr. L.B.E. van Hal
Met medewerking van	M. van der Hoff, MSc Drs. B. Tierolf Drs. T. Meulenkamp
Omslag	Ontwerppartners, Breda
Uitgave	Verwey-Jonker Instituut Kromme Nieuwegracht 6 3512 HG Utrecht T (030) 230 07 99 E secr@verwey-jonker.nl I www.verwey-jonker.nl

De publicatie kan gedownload worden via onze website: <http://www.verwey-jonker.nl>.

ISBN 978-90-5830-974-7

© Verwey-Jonker Instituut, Utrecht 2019.

Het auteursrecht van deze publicatie berust bij het Verwey-Jonker Instituut.

Gedeeltelijke overname van teksten is toegestaan, mits daarbij de bron wordt vermeld.

The copyright of this publication rests with the Verwey-Jonker Institute. Partial reproduction of the text is allowed, on condition that the source is mentioned.

Mensen met een beperking willen – net als mensen zonder beperking – het liefst zo zelfstandig mogelijk wonen in een gewone woonwijk in een woning die past. Dat was al bekend uit literatuurstudies. Het Verwey-Jonker Instituut deed in opdracht van de ministeries van BZK en VWS onderzoek naar de woonwensen en de woonsituatie van mensen met een beperking in Nederland. Uit de steekproefanalyse en de focusgroepen blijkt dat er sprake is van een grote variatie binnen de groep mensen met een beperking wat betreft hun behoeften, hun ideale woonvorm, of de aanpassingen, professionele zorg en aandacht die zij nodig hebben om zelfstandig te kunnen wonen. Afhankelijk van de definitie wonen er in Nederland 1,35 tot 5,2 miljoen mensen (15-75 jaar – bron: VTV-2018) die in het dagelijks leven last hebben van belemmeringen vanwege een chronische ziekte, een psychische aandoening, een verstandelijke-, zintuiglijke- of lichamelijke beperking. Dé woonbehoefte of dé woonwens van dé mens met beperkingen bestaat niet.

Dit onderzoek heeft tot doel om organisaties die verantwoordelijk zijn voor het beleid en de praktijk van het zelfstandig wonen met beperkingen, op de hoogte te stellen van de aard en de omvang van woonproblematiek van mensen met een beperking. Deze organisaties en belangenorganisaties willen goed geïnformeerd met elkaar in gesprek. Lang niet al deze mensen hebben een probleem als het gaat om wonen. Deze verkenning biedt met feiten en cijfers over groepen die wel en geen problemen ervaren in het kader van wonen met een beperking de basis voor het gesprek over de praktijk en de mogelijkheid om goed geïnformeerd beleid te maken. Wie het zelfstandig wonen van mensen met beperkingen wil faciliteren, zal dat (steeds opnieuw) op maat moeten doen. Met oog en oor voor collectieve patronen, maar vooral voor individuele behoeften.